

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LXIV. — Wydana i rozesłana dnia 22. sierpnia 1899.

Treść: № 157. Rozporządzenie względem wydania przepisu o egzaminowaniu kandydatów do urzędu nauczycielskiego w szkołach handlowych wyższych.

157.

Rozporządzenie Ministra wyznań i oświaty z dnia 5. sierpnia 1899,

względem wydania przepisu o egzaminowaniu kandydatów do urzędu nauczycielskiego w szkołach handlowych wyższych.

Na zasadzie Najwyższego upoważnienia z dnia 15. lipca 1899, wydaje się następujący przepis o egzaminowaniu kandydatów do urzędu nauczycielskiego w szkołach handlowych wyższych.

Artykuł I.

Komisye egzaminacyjne.

§. 1.

Uzdolnienie do urzędu nauczycielskiego w szkołach handlowych wyższych, stwierdza się egzaminem, który odbywają komisye egzaminacyjne w tym celu mianowane przez Ministra wyznań i oświaty. Do tych komisy, które mają nosić nazwę „G. k. komisya egzaminacyjna dla kandydatów urzędu nauczycielskiego w szkołach handlowych wyższych”, powoływani będą biegli, odznaczający się szczególną kwalifikacją w zawodzie nauczycielskim albo też w praktyce.

§. 2.

Inspektor nauczania przedmiotów handlowych ma prawo być obecnym przy egzaminach.

Artykuł II.

Cel, forma egzaminu, grupy przedmiotów egzaminowych.

§. 3.

Egzamin ma na celu udowodnienie, że kandydat przyswoił sobie nauki zawodowe, których zamierza udzielać, tudzież sposób ich metodycznego udzielania, a to całkiem w takim stopniu, jak tego w szkole i poza szkołą wymaga się po takich nauczycielach zawodowych.

§. 4.

Egzamin składa się z następujących części:

1. wypracowanie domowe,
2. egzamin klauzurowy,
3. egzamin ustny,
4. lekcja próbna.

§. 5.

Przedmiotem egzaminu oprócz udowodnienia dostatecznej znajomości języka wykładowego, jest jedna z następujących grup nauk zawodowych według wymogów wskazanych w artykule IV.

Grupa pierwsza (trzy przedmioty główne).

1. Rachunkowość, korespondencja i roboty kantorowe.
2. Arytmetyka kupiecka i arytmetyka polityczna.
3. Wiadomości ekonomiczne i prawnicze.

Grupa druga (dwa przedmioty główne).

1. geografia handlowa,
2. towaroznawstwo.

Artykuł III.

Zgłoszenie się i warunki dopuszczenia do egzaminu.

a) Wniesienie podania.

§. 6.

Podanie o dopuszczenie do złożenia egzaminu z jednej z grup zawodowych wspomnianych w §. 5, należy wysłać do dyrekcji tej komisji egzaminacyjnej, przed którą kandydat ma zamiar poddać się egzaminowi.

Do podania należy dołączyć:

1. opis życia, w którym proszący winien wykazać bieg kształcenia się, kierunek, zakres swoich nauk specjalnych, którym poświęcał się dla złożenia egzaminu, tudzież pomocnicze ku temu środki literackie, a to tak dokładnie, aby komisja egzaminacyjna w skutek tego mogła orzec, czy bieg studiów odpowiada przepisanym wymaganiom;

2. świadectwa studiów i inne poświadczania (o praktyce, jeśli jaką posiada itd.);

3. poświadczenie, że jest nieposzlakowany pod względem obywatelskim i moralnym.

b) Wymogi pod względem poprzedzającego wykształcenia i zawodowej kwalifikacji kandydata.

§. 7.

Celem dopuszczenia do składania egzaminu wymaga się:

W pierwszej grupie zawodowej:

Ukończenia czterech niższych klas szkoły średniej (gimnazjum niższego, niższej szkoły realnej, gimnazjum realnego), tudzież zupełnej wyższej szkoły handlowej publicznej (akademii handlowej); nadto najmniej czteroletniej zadowalającej praktyki kantorowej w przedsiębiorstwie towarowem względnie bankowem.

§. 8.

Do egzaminu w drugiej grupie dopuszcza się:

1. ukończeniach uczniów szkoły głównej technicznej, którzy złożyli z dobrym skutkiem II egzamin rządowy w szkole zawodowej chemicznej i wykazały, że składali kollokwia z towaroznawstwa i z ćwiczeń praktycznych mikroskopijnych.

2. Ukończonych uczniów uniwersytetu o ile wykształcili się na chemików i wykażą, że uczęszczali na towaroznawstwo, mikroskopię chemiczną i mechaniczną technologię i z tych przedmiotów składali kollokwia.

§. 9.

Gdyby zachodziły wątpliwości co do tego, czy wykazany bieg wykształcenia kandydata, lub też zaświadczenie przez niego przełożone są wystarczające, winna komisja egzaminacyjna z załączaniem swojej opinii, odwołać się do Ministra wyznań i oświaty aby orzekł, czy kandydat może być dopuszczony do egzaminu.

§. 10.

Kandydatów, którzy mogą wykazać długą i wszechstronną praktykę, może Minister wyznań i oświaty na wniosek komisji egzaminacyjnej całkiem albo w części uwolnić od dopełnienia powyższych warunków.

§. 11.

Obeokrajowcy mogą być dopuszczeni do egzaminu tylko za zezwoleniem Ministra wyznań i oświaty.

Artykuł IV.

Wymogi egzaminu.

A. Język wykładowy.

§. 12.

Co do języka wykładowego winien kandydat wykazać na egzaminie ustnym, ewentualnie, gdyby wypracowanie domowe nie pozwalało wydać o tem sądu pewnego, także i na egzaminie klauzutowym, poprawność i biegłość, pojęcie najważniejszych reguł gramatycznych i form stylistycznych, tudzież wystarczającą znajomość najważniejszych dzieł literatury.

Kandydaci posiadający odpowiednieświadczenie kwalifikacyjne do szkół średnich, są od tego uwolnieni.

B. Przedmioty zawodowe.

Grupa pierwsza.

1. Rachunkowość, korespondencja, roboty kantorowe.

a) Rachunkowość.

§. 13.

Z zastrzeżeniem, że kandydat posiadać winien zupełną pewność i biegłość w utrzymywaniu ksiąg według powszechnie będących w użyciu metod,

ma tenże udowodnić rzeczną i krytyczną znajomość rozmaitych gałęzi rachunkowości pod względem teoretycznym i praktycznym. W myśl tego ogólnego wymogu będzie przedmiotem egzaminu:

W części teoretycznej: Pojęcie, historia i literatura rachunkowości w ogóle; istota najważniejszych systemów i metod rachunkowości (mianowicie rachunkowości pojedynczej i podwójnej łącznie z metodą amerykańską, tudzież stylu rachunkowości kameralistycznej); przepisy prawno-handlowe i krydalne o utrzymywaniu ksiąg w Austrii; ogólne zasady co do otwierania, książkowego używania i zamykania kontów w rachunkowości przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych; księgi zapisków chronologicznych i systematycznych w różnych metodach rachunkowości; księgi zbioreczne i pomocnicze; księga rachunku bieżącego (Conto-corrente); sposób obliczenia i krytyka rachunku bieżącego odsetek przy stałej i zmiennej stopie procentowej; zasady przepisane ustawą i zwyczajowe spisywanie inwentarzy i zestawiania bilansów z szczególnym uwzględnieniem kwestii oszacowania zapasów, ruchomości, nieruchomości, przedmiotów majątkowych gospodarstwa rolnego i leśnego, górniczych, wątpliwych; postępowanie amortyzacyjne; rezerwy i zapisywanie przechodnie; utrzymywanie ksiąg tajnych; dział kameralistyczny, postępowanie z nim i zamknięcie księgi głównej kameralistycznej; zasady budżetu administracyjnego i gospodarczego.

W części praktycznej: Praktyczne utrzymywanie i zamykanie ksiąg firm jednoosobowych gałęzi towarowej i bankowej łącznie z przedsiębiorstwem komisowem, spedycyjnym, partycypacyjnym, konsorcjalnym (syndyackiem); praktyczne utrzymywanie i zamykanie ksiąg spółek handlowych jawnych, komandytowych, komandytowych na akcje, spółek akcyjnych, towarzystw zarobkowych i gospodarczych i kas chorych; specjalne formy utrzymywania ksiąg w przemyśle i przedsiębiorstwach fabrycznych i w rolnictwie, w przedsiębiorstwach transportowych, kasach oszczędności, instytutach hipotecznych, zakładach ubezpieczeń (według najnowszych przepisów); prace w zakresie rachunkowości, urządzenie przedsiębiorstw, przy likwidacjach i upadłościach; część formalna i materialna przy wydawaniu opinii o utrzymywaniu ksiąg i postępowanie przy rewizji ksiąg; zarysy kameralistycznego traktowania budżetu austriackiego i gospodarstwa skarbowego.

b) Korespondencja i roboty kantorowe.

§. 14.

Oprócz biegłości w wykonywaniu robót kantorowych wszelkiego rodzaju, winien kandydat wykazać

uzdolnienie, że potrafi prowadzić także trudniejsze korespondencję obrotu towarowego, przedsiębiorstwa fabrycznego i bankowego.

Przedmiotem egzaminu będą w szczególności:

Oferty wszelkiego rodzaju, okólniki, zapytania, wyjaśnienia, reklamacje, listy upominalne, listy kredytowe, raporty targowe i giełdowe, korespondencję z komisantami podróżującymi; listy w sprawach arbitrażu, partycypacji, spedycji, transportu, asekuracyjnego, upadłości, likwidacji i spadków; sprawozdania racunkowe, listy umowne, kontrakty kupieckie, pełnomocnictwa; podania do władz, o ile nie wymagają specjalnych wiadomości prawniczych. Przytylem winien kandydat wykazać, że pisze stylem płynnym i poprawnym, że umie dokładnie wytłumaczyć i używać skróceń, kupieckich zwrotów mowy i słów obcych będących w zwyczaju w listach kupieckich tutejszo-krajowych i zagranicznych, tudzież znaków dla gatunków pieniężnych, miar i wag, wreszcie że jest biegły w tytułowaniu niekupców. Kandydat ma także wykazać, że jest dostatecznie obznajomiony z temi kupieckimi stosunkami, urządzeniami i kwestiami prawnymi, które bezpośrednio dotyczą dziedziny korespondencji handlowej i że potrafi dotyczącą terminologię (łącznie z transportem morskim) wytłumaczyć.

Z literatury o korespondencji kupieckiej winny być kandydatowi znane przynajmniej najważniejsze dzieła.

Wymaga się również od kandydata, żeby posiadał piękne pismo i umiał zachowywać staranną zewnętrzną formę listów i robót kantorowych.

2. Arytmetyka kupiecka i arytmetyka polityczna.

a) Arytmetyka kupiecka.

§. 15.

W ogóle wymaga się od kandydata pewności polegającej na jasnym i gruntownym zrozumieniu i biegłości w wykonywaniu wszelkich obliczeń zdarzających się w obrocie handlowym przy odpowiednim używaniu uproszczeń właściwych rachunkowi kupieciemu. Kandydat ma także wykazać, że poszczególne działania rachunkowe arytmetyki kupieckiej potrafi rozwinąć i uzasadnić na przykładach z praktycznego życia zarobkujących.

W szczególności rozciąga się egzamin na rachunek procentowy, prowizyjny, dyskontowy i terminowy, a pod względem arytmetyki bankowej na obliczenia co do metalów szlachetnych, monet, dewiz i papierów obiegowych ze (społylkowaniem dokładnej znajomości zwyczajów na głównych giełdach i notowania weksli zamorskich).

Kandydat winien się nadto okazać biegłym w kwestach rentowności, ustalenia i pewności papierów obiegowych, emisji i konwersji papierów wartościowych, w technice interesów giełdowych terminowych i porządku aranżowania, w rachunku arbitrażowym w zastosowaniu tegoż do dewiz, papierów obiegowych, walut i reportów łącznie z obliczeniem stałych liczb kalkulacyjnych i w zestawieniu tablic równorzędnosci. Pod względem rachunku towarowego ma kandydat wykazać oprócz dokładnej znajomości elementarnych części tegoż, gruntowną znajomość pojedynczych i złożonych kalkulacji nabycania i sprzedaży, obznajomienie się z głównymi zasadami kalkulowania produkcji, odpowiednią znajomość miar, wag, środków wypłaty i zwyczajów w międzynarodowym handlu towarowym (z ograniczeniem do ważniejszych europejskich i zamorskich miejsc handlowych i do najważniejszych towarów składowych).

Wymaga się również od kandydata, żeby znał najważniejsze, mianowicie nowsze dzieła o arytmetyce i o zwyczajach kupieckich.

b) Arytmetyka polityczna.

§. 16.

Kandydat ma udowodnić, że jest dostatecznie obznajomiony z ogólnym rozwojem i umiejętnem uzasadnieniem dotyczących zadań, tudzież że posiada oprócz tego zupełną pewność w praktycznym stosowaniu dotyczących zasad algebraicznych.

Wymaga się mianowicie: Znajomości rachunku odsetek od odsetek i rachunku rentowego (z tablicami i bez takowych), wypracowania planów amortyzacyjnych, obliczenia wartości wewnętrznej losów i papierów wartościowych, głównych zarysów rachunku prawdopodobieństwa i ważniejszych zadań rachunku asekuracyjnego z szczególnem uwzględnieniem ubezpieczenia na życiu.

3. Wiadomości ekonomiczne i prawnicze.

a) Ekonomia społeczna i skarbowość.

§. 17.

Z ekonomii społecznej winien kandydat udowodnić taką wiedzę, która go czyni zdolnym do wydania samoistnego sądu o ważnych kwestiach z gospodarstwa społecznego. Specjalnie co do wiadomości handlowych ma okazać gruntowne wiadomości o istocie, kształtach, osobach, przedmiotach, przemysłach pomocniczych, środkach obrotowych i transportowych handlu.

Przedmiotem egzaminu będą w szczególności:

Pojęcia: towar, wartość, majątek, gospodarstwo prywatne i publiczne, czynniki produkcji

(przyroda, praca, kapitał) i ich działanie wspólne, obrót towarów (nauka o cenie, pieniądzach itd.), stosunki dochodowe (renta gruntowa, zarobek, procent od kapitału, zysk przedsiębiorcy), konsumcja towarów; różne rodzaje kredytu kupieckiego i przemysłowego, środki wypłaty kredytowej i papiery wartościowe, urządzenia do przenoszenia pieniędzy (wzajemne potrącanie, obrót saldowy i kliringowy, obrót czekowy i żywy pocztowej kasie oszczędności); organizacja banków i zakres ich interesów, instytuty kredytowe, towarzystwa kredytowe, kasie oszczędności, towarzystwa ubezpieczeń, domy składowe i wolne składy, tudzież urządzenie i zadania giełd pieniężnych i towarowych (łącznie z sądami rojemczymi giełdowymi), izb handlowych i kongregacji handlowych, technika przewozu towarów wodą i lądem (taryfy, dokumenty okrętowe, międzynarodowe postanowienia pocztowe, ważne przepisy które itd.). Również powinien kandydat być przynajmniej w ogólnych zarysach obznajmiony z handlowym i płatniczym bilansem państwa, z celami polityki handlowej, z traktatami handlowymi i urządzeniami konsulowskimi i przedstawić i osądzić historię i naturę przesileń handlowych w związku z współczesnymi stosunkami ekonomicznymi.

§. 18.

Ze skarbowości muszą być znane kandydatowi najważniejsze objawy i zasady gospodarstwa państwa, w szczególności rodzaje wydatków dochodów i długów państwa, tudzież stosunki pieniężne państw europejskich w ogólności, a monarchii austriacko-węgierskiej w szczególności.

b) Prawo handlowe i wekslowe.

§. 19.

Z prawa handlowego i wekslowego należy wymagać od kandydata dokładnej znajomości austriackiego kodeksu handlowego i ustawy wekslowej (sporne pytania prawnicze są wykluczone). Dalej winien tenże biegły znać istotne różnice dotyczącego prawodawstwa węgierskiego, zasady procesu wekslowego, główne postanowienia ustawy konkursowej i przemysłowej, najważniejsze przepisy ustawowe o steniplach wekslowych i o podatku od obrotu papierów publicznych, dalej o zakładach ubezpieczeń, o towarzystwach zarobkowych i gospodarczych, o domach składowych, o ochronie patentów, znaków i wzorów przemysłowych, o interesach promesowych i ratowych, o handlu obnośnym, o ajentach handlowych i o izbach handlowych, wreszcie najistotniejsze postanowienia regulaminu ruchu kolejowego o przewozie. Wymaga się wreszcie od kandydata, żeby znał te postanowienia ustawy cywilnej

i procedury cywilnej, które mają częste zastosowanie przy ocenianiu wypadków w interesach i dokumentów kupieckich.

§. 20.

Z literatury w zakresie wiadomości ekonomicznych i prawniczych powinny być kandydatowi znane najważniejsze dzieła nowsze; zaleca się jednak co do każdego dotyczącego zawodu przedewszystkiem a mianowicie także w interesie systematyki gruntowne zbadanie jednego znakomitego autora.

Grupa druga.

1. Geografia handlowa.

§ 21.

Kandydat powinien umieć przedstawić wyniki naukowe geografii ogólnej i umiejętności pomocniczych (geologii, znajomości ziemi, oceanografii, klimatologii, geografii zwierząt i roślin, antropologii itd.), na poszczególnych typach geograficznych i dać obraz obecnego życia ekonomicznego ludzkości. W szczególności powinien tenże umieć wyjaśnić, w jaki sposób wielki ruch handlowy między pojedynczymi obszarami ziemi, wybór i obrót towarów są koniecznym następstwem po części naturalnych warunków, po części działania człowieka:

W szczególności ma kandydat udowodnić: Z teorii ogólnej: Znajomość naukowych podstaw meteorologii praktycznej zastosowanej, klimatologii (także hygienicznej), zasad geologii i nauki o farmacji geognostycznej, plastyki gór i pod względem stosunków obrotu charakteru tychże, znajomość stosunków obrotu w pustyniach i stepach; znajomość najważniejszych zasad nauki o ziemi, rozmieszczenia najważniejszych roślin uprawnych i zwierząt pożytecznych, wpływu fizykalnego lasu na powietrze i ziemię, tworzenia się źródeł z uwzględnieniem źródeł mineralnych, rzek z uwzględnieniem ich znaczenia pod względem historyi kultury i techniki obrotu, teori powodzi; znajomość oceanografii, o ile takowa ma znaczenie dla obrotu. Z geografii handlowej poszczególnych państw i ich kolonii (z szczególnym uwzględnieniem stosunków tych krajów do Austro-Węgier), znajomość następujących szczegółów: położenie światowe (pod względem handlowo-geograficznym i strategicznym; zaludnienie (wielkość, gęstość, skład narodowy, charakter ludu, ogólne i zawodowe wykształcenie, języki potoczne a w interesach siła robocza i kapitałowa, rozdział ludności według zatrudnienia; ogólne zarysy ustroju państwa i administracji, szczególnie o ile mają znaczenie dla rozwoju ekonomicznego dotyczącego państwa); rozmiar i jakość wyrobów

produkcyi surowej i przemysłu (zaznaczenie wpływów osobliwie korzystnych albo niekorzystnych, spieniężanie zwyczki i pokrywanie niedoboru; znajomość najważniejszych rodzajów i procesów wielkiej produkcji w dziedzinie rolnictwa, górnictwa, i przemysłu; znajomość dotyczących najważniejszych wyrazów zawodowych), obrót (środki wypłaty, miary, wag; rodzaj i rozciągłość instytucji przewozowych; drogi wodne naturalne i sztuczne, ich zdolność do transportu i konkurencji; historia i rozwój kolei, wyniki ich działania; stan urządzeń pocztowych telegraficznych i telefonicznych; żegluga morska, żegluga nadbrzeżna, spółki żeglarskie, linie parowców pocztowych, wielkość i skład flot handlowych i wojennych, objętość obrotu morskiego, opis najważniejszych miejsc portowych, przemysłowe przedmioty składowe, stosunki do kraju poza wybrzeżem leżącego, stosunki zdrowotne tych emporiów handlu); organizacja obrotu pieniężnego i towarowego (stosunki kredytowe dotyczącego państwa i jego kupców; środki ruchu obrotu kupieckiego, giełdy, banki, asekuracje, kliring, jarmarki, targi, ajenci; obrona znaków i patentów; traktaty cowe i handlowe, urządzenia konsulatów); handel światowy (zestawienie przedmiotów handlu światowego według obszarów produkcji i konsumpcji; międzynarodowe drogi handlowe i możliwość ich użycia; mianowicie zapomocą nowoczesnych środków komunikacji szybkiej). Ze statystyki handlu i obrotu: zdolność używania ze zrozumieniem zapisków statystycznych i sporządzenia takowych; znajomość dotyczącej terminologii jak: postępowanie specjalne, generalne, handlowe, do uszlachetnienia, tonny brutto i netto, kilometry osiowe, długość wirtualna itd.).

§. 22.

Kandydat powinien być obznajomiony z najważniejszymi dzielami źródłowieni, tudzież z dotyczącymi czasopismami, zasadniczymi dzielami zbiorowymi, odnoszącymi się do geografii handlowej i pokrewnych gałęzi umiejętności i znać środki naukowe, godne polecenia do nauki geografii handlowej, tudzież posiadać potrzebną wprawę w wykonywaniu prościejszych przedstawień graficznych.

2. Towaroznawstwo.

§. 23.

Egzamin z towaroznawstwa rozciąga się na: Znajomość wszelkich surowców, półfabrykatów i cało-fabrykatów, o ile te ostatnie należą do towaroznawstwa; historię naturalną produktów naturalnych i surowców, postać zewnętrzną towarów ich właściwości fizykalne i chemiczne; wytwarzanie

towarów drogą chemiczną, względnie chemiczno-technologiczną (technologia mechaniczna i chemiczna), wyrób fabryczny towarów w rzemiosłach i przemysłach, znajomość ruchu dotyczących maszyn i aparatów, jakież procesów mechanicznych i chemicznych przy wytwarzaniu tych towarów; na badanie towarów: znajomość najważniejszych szczegółów mikroskopii, potrzebnych do tego aparatów pomocniczych, używanie takowych; znajomość tych fizycznych i chemicznych przyborów i aparatów, których się używa przy badaniu towarów jakościowem, względnie ilościowem (pikrometry, areometry, aparaty ekstrakcyjne, refraktometry, aparaty polaryzacyjne itp.), metody badań mikroskopijnych (mikrochemiczne reakcje i przedstawienie reagensów); analiza jakościowa cał pojedynczych i złożonych (połączeń nieorganicznych i najważniejszych organicznych, ilościowa analiza połączeń nieorganicznych; metody rozkładów; analiza techniczna i oznaczenie wartości surowców organicznych i nieorganicznych (alkaliocidometrya, chlorimetria, badanie tłuszczy, cukru i syropów, dekstryny, garbników i barwników); na znajomość substancji używanych do podrabiania i zdolność poznania takowych; na ogólne zasadnicze nauki mykologii technicznej (fizjologia fermentacji i bakteriologia); na stosunki targowe i ceny targowe towarów, szczególnie surowców (marki); najważniejsze zwyczaje handlu towarowego i na ogólne ważne szczegóły produkcji, cel wywozowych i przywozowych i stosunków podatkowych.

Aitykuł V.

Sposoby egzaminowania.

A. Wypracowania domowe.

§. 24.

Jeżeli uczyniono zadosyé warunkom przyjęcia do egzaminu, komisja egzaminacyjna wyznacza kandydatowi zadania do wypracowań domowych.

Zadania do wypracowań domowych z poszczególnych przedmiotów egzaminu, należy wybrać w ten sposób, żeby kandydat miał dostateczną sposobność do udowodnienia gruntowności i głębokości swych wiadomości zawodowych, jakież zdolności przedstawienia rzeczy.

§. 25.

Wypracowania domowe będą zadawane w grupie pierwszej i drugiej, a mianowicie w grupie pierwszej po jednym:

1. z rachunkowości, korespondencji i robót kantorowych,
2. z rachunku kupieckiego,
3. z wiadomości ekonomicznych i prawniczych;

w grupie drugiej po jednym:

1. z geografii handlowej,
2. z towaroznawstwa.

§. 26.

Pytania wypracowań domowych pierwszej grupy zawierają większe obszerniejsze tematy po większej części treści teoretycznej. Wypracowania drugiej grupy mogą obejmować także kilka pytań.

Przy wypracowywaniu zadań domowych nie tylko wolno kandydatowi używać znanych działań pomocniczych literackich, lecz należy także wymagać potrzebnej znajomości literatury przedmiotu. Przeto kandydat winien nietylko w każdym wypracowaniu podać na czele dokładny spis dzieł, których przedwysztkiem używała do pomocy, lecz jeszcze i w wypracowaniu samem wymienić sumiennie dzieła w tych miejscowościach, w których się niemi posługiwał. W końcu winien dodać oświadczenie na piśmie, że oddane wypracowanie sam napisał i że oprócz wymienionych źródeł i działań pomocniczych nie miał żadnej innej pomocy.

§. 27.

Do wygotowania każdego wypracowania domowego daje się kandydatowi termin trzymiesięczny.

Terminy te w wypadkach zasługujących na szczególną uwzględnienie może dyrekcyja komisji egzaminacyjnej przedłużyć jednak nie o więcej jak o dwa miesiące dla każdego wypracowania domowego. Weźmieszczemu oddaniu wypracowania przez kandydata nie stoi nic na przeszkodzie.

§. 28.

Dyrektor komisji egzaminacyjnej oznacza w każdym z osobna przypadku, który egzaminator zawodowy ma zadać wypracowanie domowe.

§. 29

Jeżeli wypracowania domowe nie daly powodu do oddalenia kandydata, natenczas otrzymuje tenże wezwanie do egzaminu klauzurowego.

§. 30.

Kandydaci, którzy wykazują dłuższą i wszechniczną praktykę, mogą być od wypracowań domowych uwolnieni.

B. Egzamin klauzurowy.

§. 31.

Egzamin klauzurowy ma głównie na celu stwierdzenie, o ile kandydat w zakresie swoich studiów zdoła wykazać także bez środków pomocniczych wiedzę stanowczą i dzieli się na kilka wypracowań klauzurowych.

Każde zadanie klauzurowe składa się z dwóch samostistnych części (zadania częściowe), które się jednak ocenia tylko jedną notą zbiorową.

§. 32.

Egzamina klauzurowe odbywają się w obu grupach.

W pierwszej grupie, zadaje się po jednym wypracowaniu klauzurowem (po dwa zadania częściowe), a mianowicie:

1. z rachunkowości, korespondencji i robót kantorowych,
2. z rachunku kupieckiego i arytmetyki politycznej i
3. z wiadomości ekonomicznych i prawniczych.

Z rachunkowości, korespondencji i robót kantorowych ma jedno zadanie częściowe dotyczyć interesu bankowego, drugie interesu towarowego.

Wypracowanie klauzurowe z rachunku kupieckiego i arytmetyki politycznej obejmować ma przed południem przednionoś pierwszy, po południu zaś drugi.

Wreszcie z wiadomości ekonomicznych i prawniczych przedmiotem jednego zadania częściowego ma być prawo handlowe, drugiego zaś prawo wekslowe; pytania treści ekonomiczno-społecznej i skarbowej pozostawia się do egzaminu ustnego.

§. 33.

W drugiej grupie zadaje się po jednym wypracowaniu klauzurowem (po dwa zadania częściowe) a mianowicie:

1. z geografii handlowej,
2. z towaroznawstwa.

Z geografii handlowej jedno zadanie częściowe odnosić się ma do stosunków europejskich, drugie do zamorskich.

Z towaroznawstwa ma jedno zadanie częściowe należeć do części chemiczno-technicznej, drugie zaś do ogólnej części przyrodniczej i mechaniczno-technologicznej towaroznawstwa. Nadto winien kandydat wykonać dwie praktyczne prace w laboratorym, mianowicie jedną analityczno-chemiczną a jedną z mikroskopii i poznawania towarów.

§. 34.

Do opracowania poszczególnych wypracowań klauzurowych daje się kandydatowi termin ośmio-

godzinny. Termin ten należy rozdzielić na jeden dzień w ten sposób, że z przerwą dwugodzinną w południe wypadają cztery godziny na rozwiązanie jednego zadania częściowego, a cztery godziny na rozwiązanie drugiego zadania częściowego.

§. 35.

W razie, jeżeli do wykonania prac klauzurowych koniecznie potrzebne są środki pomocnicze, jakoto tablice, tabele, mapy, ceduły kursu, księgi ustaw itd., należy okoliczność tę przy układaniu zadań egzaminowych zawsze wyraźnie zaznaczyć i należy kandydatowi potrzebne środki pomocnicze oddać do rozporządzenia, gdy rozpoczyna pracę klauzurową.

§. 36.

Do wykonania wskazanej w §. 33 pracy praktycznej z mikroskopii i rozpoznawania towarów, należy kandydatowi dać cztery godziny czasu.

Praca ta rozciąga się na fizyczne, przyrodnicze oznaczenie przedstawionych okazów i na stwierdzenie zanieczyszczeń i fałszowań, o ile takowe mikroskopem, oddziaływaniami mikroskopijnymi, w ogóle po znamionach zewnętrznych stwierdzić można.

Drugie zadanie praktyczne wskazane w §. 33, odnosi się do analizy jakościowej, do której wyznacza się ósm godzin, tudzież do badania techniczno-chemicznego, które nie może z reguły trwać dłużej niż ósm dni pracy. Co do każdej pracy dziennej należy spisać krótki protokół i przy końcu pracy dziennej wręczyć egzaminatorowi.

Przy analizie jakościowej wykluczone jest używanie pomocy dzieci literackich jakiegokolwiek bądź rodzaju, gdy przeciwnie przy wykonywaniu prac chemiczno-technicznych takich środków pomocniczych używa wolno.

Po skończeniu prac praktycznych ma kandydat wygotować elaborat szczegółowy i przełoży komisji.

§ 37.

Tylko w takim wypadku, gdy wszystkie wypracowania egzaminu klauzurowego uznane zostały za dostateczne, może być kandydat przypuszczony do egzaminu ustnego.

§ 38.

Kandydatów, którzy mogą przełożyć prace już publikowane w dotyczących zakresach umiejętności, może komisja egzaminacyjna uwolnić od jednej części egzaminu klauzurowego. Dyspenza ta może się w towaroznawstwie odnosić także do jednej części robót praktycznych w laboratorym.

C. Egzamin ustny.

§. 39.

Egzamin ustny obejmuje wszystkie przedmioty tych grup, do których nauczania kandydat życzy sobie uzyskać kwalifikację.

Egzamin ustny ma na celu uzupełnienie wyniku poprzedzających oddziałów egzaminu i uzyskanie pewnego sądu o ogólnej wiedzy kandydata.

§. 40.

Dla każdego z przedmiotów głównych wymienionych w §. 5 ustanowiony jest czas egzaminowania wynoszący średnio jedną godzinę, dla egzaminu z języka wykładowego pół godziny.

Tym kandydatom którzy są bardzo dobrze przygotowani można ten czas egzaminowania nieco skrócić.

§. 41.

Na egzaminie ustnym muszą być obecni: dyrektor komisji egzaminacyjnej albo jego zastępca a oprócz tego najmniej dwaj inni członkowie komisji.

§. 42.

Co do egzaminu ustnego każdego kandydata należy spisywać osobny protokół.

D. Lekcja próbna.

§. 43.

Odbicia lekcji próbnej należy żądać tylko od tych kandydatów, którzy nie byli jeszcze czynni w zawodzie nauczycielskim.

Lekcja próbna ma okazać talent pedagogiczny i zdolność kandydata do metodycznego nauczania wskazanej mu materyi.

§. 44.

Lekcja próbna odbywa się w wyższej szkole handlowej w siedzibie komisji egzaminacyjnej, po złożeniu egzaminu ustnego, w obecności dyrektora komisji egzaminacyjnej, albo jednego egzaminatora zawodowego, lub w obecności obydwu.

§. 45.

Kandydat ma przedmiot nauczania, który w dotyczcej klasie właśnie się bierze, dalej wykładać i ustęp przez siebie wyłożony natychmiast zapomocą pytań i wyjaśnień z uczniami powtórzyć. O przedmiocie, który ma wyłożyć, należy go na dzień przedtem uwiadomić.

Artykuł VI.

Egzamina uzupełniające.

§. 46.

Egzamina uzupełniające mogą się odbywać tak z pierwszej jakoteż i z drugiej grupy.

§. 47.

Do egzaminu uzupełniającego z pierwszej grupy będą tacy kandydaci dopuszczeni, którzy już uzyskali dotyczącą kwalifikację do urzędu nauczycielskiego przy szkole handlowej dwuklasowej.

Do egzaminu uzupełniającego z drugiej grupy mogą być dopuszczeni tak kandydaci, którzy aprobowani zostali dla szkół handlowych dwuklasowych (grupa zawodowa II), jakoteż i tacy, którzy już uzyskali dotyczącą kwalifikację do urzędu nauczycielskiego w szkołach średnich albo na równi z nimi będących zakładach. Tym ostatnim wolno jest także egzamin uzupełniający zdać tylko z towaroznawstwa, albo tylko z geografią handlową.

§. 48.

Kandydat aprobowany do szkół handlowych dwuklasowych winien na egzaminie uzupełniającym wykazać wyższy stopień wiedzy teoretycznej i uzdolnienia praktycznego, pod względem gruntowności, zakresu, umiejętności uchwycenia i przeniknięcia aniżeli ten, którego wymaga się od nauczyciela szkół handlowych dwuklasowych.

Kandydaci aprobowani do szkół średnich i innych na równi z tenuż stojących zakładów, winni za połoczą egzaminu uzupełniającego okazać, że przyswoili sobie także praktyczne zastosowanie tych gałęzi wiedzy, z których złożyli już egzamina wyłącznie naukowe.

§. 49.

Egzamin uzupełniający z pierwszej grupy obejmuje trzy wypracowania klauzurowe (§. 32) i egzamin ustny z poszczególnych przedmiotów głównych w zakresie wymaganym w artykule IV; ina się on jednakże przedewszystkiem ograniczać do takich materyi i kwestyi, jakich się w zakresie egzaminu do szkół handlowych dwuklasowych nie wymaga.

§. 50.

Egzamin uzupełniający z towaroznawstwa obejmuje jedno wypracowanie klauzurowe, tudzież wypracowania praktyczne w laboratoryum (§. 33) i egzamin ustny; egzamin uzupełniający z geografią handlową, jedno wypracowanie klauzurowe (§. 33) i egzamin ustny w rozmiarze podanym w artykule IV.

§. 51.

Postanowienia tyczące się egzaminu klauzuro-wego i ustnego w artykule V zawarte stosują się także do egzaminu uzupełniającego.

Artykuł VII.

Taksy.

§. 52.

Każdy kandydat ma za odbycie z nim egzaminu złożyć taksę egzaminacyjną, a mianowicie po doręczeniu dekretu dopuszczenia do egzaminu 20 zł., po otrzymaniu wezwania do egzaminu klauzuro-wego również 20 zł., razem więc 40 zł. tytułem taksy egzamininowej.

Taką samą takę płaci się za każde ponownie egzaminu. Za każdy egzamin uzupełniający należy złożyć takę w kwocie 30 zł. w dwu równych ratach.

Artykuł VIII.

Ocenienie wyniku egzaminu, ponowienie egzaminu, świadectwa, czynności biurowe.

§. 53.

Co do postępowania przy ocenianiu uzdolnie-nia kandydata, przy rozstrzyganiu co do wyniku egzaminu, co do ponownienia egzaminów, wygo-towania i treści świadectw, tudzież co do czynno-sci urzędowych stosują się odpowiednio posta-nowienia względem egzaminowania kandydatów do urzędu nauczycielskiego w gimnazjach i szkołach realnych (artykuł XXI, XXIII, XXVII i l. ustęp 5 rozporządzenia ministeryjnego z dnia 30. sierpnia 1897, Dz. u. p. Nr. 220.

Artykuł IX.

Moc obowiązująca przepisu egzaminacyj-nego i postanowienia przejściowe.

§. 54.

Osoby z grona nauczycielskiego, które kwalifi-kacyję do urzędu nauczycielskiego w szkołach han-dlowych wyższych uzyskały według normy egzami-nacyjnej z dnia 14. maja 1870, Dz. u. p. Nr. 79, nie są obowiązane poddać się ponownie egzami-nowi stosownie do niniejszego przepisu; również ci kandydaci, którzy w czasie wejścia w wykonanie niniejszego rozporządzenia, znajdują się w toku egzaminu podług przepisu egzaminacyjnego z dnia 14. maja 1870, Dz. u. p. Nr. 79, nie są obowią-zani do składania egzaminu według powyższego przepisu egzaminacyjnego, jeżeli w przeciągu roku po wejściu w wykonanie niniejszego przepisu doty-czący egzamin z dobrym skutkiem skończą.

§. 55.

Zresztą zastrzega się uznaniu Ministra wyznań i oświaty udzielenie dyspensy od składania egza-minu w wypadkach na szczególnie uwzględnienie zaśługujących.

§. 56.

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w wykona-nie z dniem ogłoszenia. Od tego samego dnia traci moc obowiązującą rozporządzenie ministeryjne z dnia 14. maja 1870, Dz. u. p. Nr. 79, tudzież oddział B rozporządzenia ministeryjnego z dnia 2. maja 1884, Dz. r. m. Nr. 18, i ustęp 3 rozporzą-dzenia ministeryjnego z dnia 25. września 1892, Dz. r. m. Nr. 49.

Bylandt r. w.

